

ségesnek láttak. De a Corpus jurisba mindebből vajmi kevés — jobban mondva — semmi sem került. A Corpus juris az utókor szemlélője előtt nem igen fog nyomot elárulni arról a rettenetes évről, melynek végén járunk.

Politikai térre nem csapunk át: nem kívánunk elmélni a parlamentárizmus válságáról általában és speciálisan arról sem, hogy még egy olyan államban is, amelyben a kormány igen nagy numerikus és szilárd többséggel rendelkezik és ahol a tanácskozás rendjét szigorú házszabályok biztosítják, mi akadályozza meg a törvényhozó gépezet működését? Am a magánjogásznak és perjogásznak fájdalommal kell megállapítania azt a jelenséget, hogy a sub specie aeternitatis készülő törvények helyét gyorsforralón készült, kevesebb jogászai előkészülettel és kisebb alkotmánygaranciával alkotott rendeleti jogszabályok foglalják el, melyek efemer jelentőségű, felhatalmazás alapján, rendeleti úton kibocsátott szabályokat tartalmaznak; nem egyszer keresztül-kasul szántva régen gyökeressé vált jogszabályaink mezején.

Az újév küszöbén állunk; a jogász nem várhat szebb ajándékot az eljövendő esztendőből, mint a rendszeres, jogászai törvényhozói munka újból való megindulását. F. P.

JOGGYAKORLAT.

Az 1932. évi joggyakorlat tanulságai.

I. Minden tudományos kutatás a jelenségek, vagy események törvényszerűségeit igyekszik feltárni. A vizsgálódás értékét azután az adja meg, hogy az eredmények alapján mekkora bizonyossággal vonhatunk következtetéseket jövőbeli jelenségekre, vagy eseményekre. A bírói joggyakorlat döntéseinek, megállapításainak és kijelentéseinek vizsgálata napjainkban érhetően alacsony bizonyossági coefficientenssel szolgál. A hasonló jogesetek különböző tényelemei, a gazdasági helyzet és a pénzügyi viszonyok meglepő fordulatai, a politikai irányelvek változásai, az analógiákra alkalmat nyújtó friss jogszabályok mindmegannyi ok és tényező, melyek a biztos következtetést felette megnehezítik.

Bizonyos átfogó elvi szempontok és állásfoglalások azonban az elmúlt év bírói gyakorlatában is megállapíthatók és ezek az irányelvek elég megbízható útmutatóul szolgálnak a magánjogi judikaturát figyelők számára.

II. Legfelsőbb bíróságunknak az 1932. év folyamán még kevés alkalma nyílott a *válságjog tételes szabályait* al-

kalmazni, ha pediglen egyik-másik kérdésben állást foglalt, úgy döntését csakhamar követte egy azonos tartalmú kormányintézkedés. Így a külföldi személy javára eszkozlendő végrehajtás esetén a Kúria elrendelte, hogy a végrehajtást szenvedőt a Magyar Nemzeti Bank engedélyének megadása kérdésében meg kell hallgatni,¹⁾ az 1932. július 26. napján életbelépett 4140/1932. M. E. számú rendelet azután ezen bírói intézkedést csakhamar írott jogszabály rangjára emelte. A Magyar Nemzeti Bank engedélyének a fizetési forgalomban mindig nagyobb és fontosabb szerep jut, figyelemet érdemel tehát a Kúria véleménye abban a kérdésben, hogy az ügyleti felek közül kinek a kötelessége a Bank engedélyének megszerzése? Döntése szerint az adós alperes tartozik kimutatni, hogy az engedélyt a Banktól eredménytelenül kérelmezte.²⁾

Nagyobb számban kerültek azonban legfelsőbb bíróságunk elé olyan esetek, melyekben a *gazdasági és pénzügyi válságra, a nyomasztó anyagi viszonyokra* és különösen a *tőkehiányra* történt általánosságban hivatkozás. Mindezek a tényezők az ítélezésben figyelembe is vétettek.

A Kúria felfogása szerint a feleség férjét nemcsak közremunkálással köteles támogatni, hanem a mai nehéz gazdasági viszonyok között önállóan is keresni tartozik.³⁾ Fizetésescsökkenő rendeletek legerősebben érintették a tartásdíj kötelmeket, erre való tekintettel szállította le a Kúria a fellebbezési bíróság által megítélt tartásdíjat;⁴⁾ a per alatt lejárt tartásdíjakat pedig 400 pengőről 100 P-re mérsékelte, mert alperes nyugdíja a kormányrendeletek következtében annyira csökkent, hogy a 400 P megfizetése őt nyomasztó helyzetbe sodorná,⁵⁾ végül a kiskorúnak élete 24 évéig ítélte meg tartásdíjat, figyelemmel arra, hogy a változott gazdasági viszonyok között a kereső pályákon való elhelyezkedés rendkívül megnehezedett.⁶⁾

A rendkívüli gazdasági helyzettel számol a kir. Itélőtábla azon ítélete is, mely csekélyebb fizetés ellenére is megállapította a fontosabb munkakört és a hosszabb felmondási időt, mert a mostoha elhelyezkedési lehetőségek kényszerítették a magasabb tevékenységet ellátó alkalmazottat arra, hogy csekélyebb javadalmazást fogadjon el.⁷⁾

A mai moratóriumos világban érdeklődésre tarthat

¹⁾ K. VII. 2283/1932.

²⁾ K. IV. 3018/1932.

³⁾ K. III. 572/1931.

⁴⁾ K. III. 3863/1931.

⁵⁾ K. III. 4450/1931.

⁶⁾ K. I. 962/1931.

⁷⁾ Bp. T. VI. 5351/1932.

számot a Kúria döntése a kezességi kötelezettség tekintetében. Legfelsőbb bíróságunk szerint a kezes kötelezettsége egyedül azáltal, hogy a hitelező várakozik, vagy az adósnak haladékot ad, — meg nem szűnik és a kezes csak az esetben szabadul, ha a főadós vagyoni romlását előreláthatta, vagy ha a kezes a haladék megadása ellen előzetesen tiltakozott.⁸⁾ Minthogy az általános eladósodás közületeinket sem kímélte meg, a bíróság kénytelen volt azzal a kérdéssel is foglalkozni: vajjon az az ingatlan, amelyen templom létesült, képezheti-e foglalás tárgyát? Bár kétségtelen, hogy a templomok tulajdonost cserélhetnek, mégis — összhangban az eddigi bírói gyakorlattal — a Kúria arra az álláspontra helyezkedett, hogy az ingatlannak templom jellege nyilvánkönyvi akadálya az elrendelt kielégítési végrehajtás flekkönyvi akadálya az elrendelt kielégítési végrehajtás telekkönyvi foganatosításának.⁹⁾

Közös ingatlan tulajdonának megszüntetése kérdésében nem változott meg a gyakorlat, ellenben az ingótulajdonközösség tekintetében az a felfogás, hogy ennek árverési megszüntetését az általános kedvezőtlen gazdasági helyzet nem akadályozhatja meg.¹⁰⁾

Számos per indult meg a hosszabb időtartamú bérleti szerződések felbontása, illetve a jobb időkben magas összegben megállapított bérek leszállítása iránt. Ennek a jogi kérdésnek a megoldása azonban — tekintve adóügyi, pénzügypolitikai és általában szociális jelentőségét — már meghaladja a bíróság törvénylátási feladatát. Legtöbb per megakadt az alsóbb fokú instanciáknál, vagy legfeljebb egy elvi kijelentést tartalmazó közbenszólói ítéletig jutott el. Bíróságaink helyes jogi ösztönrel ismerték fel, hogy a döntés a törvényhozás hatáskörébe tartozik. Elvi élel hangsúlyozta azonban a bíróság, hogy a bérlő, aki 1932. február 5-én, tehát már a változott gazdasági viszonyok tudatában létesítette a megállapodást, a gazdasági lehetetlenülésre nem hivatkozhatik és a bérbeadó hozzájárulása nélkül a bérleti szerződéstől nem szabadulhat.¹¹⁾ A szerződés megkötésének időpontja kétségtelenül döntő szerephez fog jutni az új törvényben, illetve a kiadandó kormányrendeletben is.

III. Felette tanulságosnak tartjuk annak vizsgálatát is, hogy a *magánjogi bírói gyakorlat milyen vonatkozásban állott* az elmúlt esztendő folyamán a *Magánjogi Törvénykönyv javaslatához*. A Kodex sorsa kezd ugyanis feltűnően

⁸⁾ K. IV. 4422/1930.

⁹⁾ K. V. 6411/1931.

¹⁰⁾ K. V. 69/1931.

¹¹⁾ Bp. Tvsz. 5758/1932.

hasonlítani Werbőczy Tripartitumának történetéhez. Imár ötödik éve, hogy a törvényjavaslat az országgyűlés elé terjesztetett és még mindig nem került érdemleges tárgyalás alá. Félő, hogy a jövő generációja ugyanazt fogja róla tanulni, amit Grosschmid mond a Hármaskönyvről: „tulajdonképpen nem más, mint félbenmaradt törvényjavaslat.” Könnyen lehetséges, hogy a Javaslat tételei épp úgy mint a Hármaskönyv, a szokás által fogják kötelező erejüket elnyerni. Érdemes tehát kinyomozni, hogy a Javaslatnak mely tételeit vették át az 1932. év ítéletei és melyek azok, amelyek alkalmazása elől elzárkóztak.

Nagy általánosságban az a megfigyelésünk, hogy a bírói gyakorlat a Javaslatnak azokat a szabályait, amelyek új jogintézményeket létesítenek, eddig ismeretlen normákat alkotnak, vagy amelyek új érvényességi kelléket írnak elő, — nem vette át. Így például a Javaslat szerint az ajándékozási ígéret (1449. §.), az utalványozási ügylet (1679. §.) lat azonban az írásbeliséget természetesen nem kívánja meg.¹²⁾ Az 51. számú jogegységi döntvény is főleg azért fogadta el a Javaslat 1298. §-ának azon tételét, hogy a perbehívás félbeszakítja az elévülést, mert a régebbi magyar jog, illetve egyes újabb bírói határozatok is ezen az állásponton voltak. Nem vette át a bírói gyakorlat a Javaslat 1470., 1474. §§-nak azon szabályát sem, hogy tartási kötelekben a kötelezett türehetetlen magaviselete esetén a jogosított csak a tartásnak pénzben szolgáltatását követelheti. A Kúriának állandó gyakorlata szerint u. i. az ügylet ily tekintben feltételenül felbontható.¹³⁾ Ahol viszont az élő jog magyarázására, vagy továbbfejlesztésére adódik alkalom, ott a bírói gyakorlat nemcsak alkalmazkodik, a Javaslatban foglalt jogszabály gondolatmenetéhez, hanem igen gyakran szóról-szóra veszi át szövegét az ítélet indokolásába. Így a feleség közremunkálkodási kötelessége, (116. §.)¹⁴⁾, a joggal való visszaélés (1711. §.)¹⁵⁾, az ügyletnek tévedés címén való megtámadása (1002. §.)¹⁶⁾, a zálogtárgynak a lejárát utáni értékesítése (875. §.)¹⁷⁾, a megbízás (1616. §.)¹⁸⁾, a kizsákmányoló ügylet (977. §.)¹⁹⁾, a színlelt ügylet (999. §.)²⁰⁾ elbírálása esetén a Javaslat vonatkozó szakaszainak

¹²⁾ K. V. 2546/1930.

¹³⁾ K. III. 2012/1931.

¹⁴⁾ K. III. 572/1931.

¹⁵⁾ K. VI. 1775/1929.

¹⁶⁾ K. VI. 1123/1931.

¹⁷⁾ K. IV. 3951/1930.

¹⁸⁾ K. II. 2256/1931.

¹⁹⁾ K. IV. 2659/1931.

²⁰⁾ K. IV. 5091/1931.

csaknem szó szerinti szövegével találkoztunk az ítéletekben. Ugyancsak a Javaslat normái szolgáltak zsinórmértékül az örökösödési jogi döntéseknél. Jelesül a Kúria gyakorlata szerint is az örökösödési kétség esetében nem utóörökös, hanem helyettes örökös akart nevezni (1922. §.)²¹⁾, az özvegyi jog korlátozása csak az ítélet jogerőre emelkedésétől kezdve hatályos (1817. §.)²²⁾, a kötelesrész minden tehertől és így az özvegyi jogtól is mentesen esedékes (2032., 2033. §§.)²³⁾, a szülők életében az egyik szülő részéről tett juttatást mindkét szülő részéről adottnak kell tekinteni (2146. §.)²⁴⁾, végül a hagyományért az örökösök rendszerint örökrészeik arányában felelnek (1927. §.)²⁵⁾

IV. Jogpolitikai szempontból rendkívüli nagy jelentőségű a bírói gyakorlat azon iránya és törekvése is, mely a különböző jogterületeket egymástól elválasztani és a határjeleket lecövekeltetni igyekezett. Bíróságaink felismerték azt a veszélyt, amit az idegen jogszabályoknak a magánjog területébe való behatolása, vagy behozatala jelent. Uralkodó nézet lett a magánjogi szuverenitás gondolata: a magánjog területe a magánjogé! Valósággal a *magánjogi autarkia* gondolata diadalmaskodott a polgárjogi ítélezésekben és jogegységi döntvényekben.

Az alkali jog terén ebben a vonatkozásban a hatásköri bíróságnak a közigazgatási zárlat kérdésében hozott döntése érdemel figyelmet. E döntés szerint a közigazgatási zárlat csak vagyonkezelés, ezért a zárlat elrendelése a joghatályosan megszerzett magánjogok érvényesítését (bírói foglalat) nem akadályozhatja.²⁶⁾ Mélyreható következményeinél fogva egyenesen jogtörténeti jelentőségű a 198. számú elvi jelentőségű határozat hatályon kívül helyezése is. A 49. számú jogegységi döntvény ugyanis a polgári bíróság szuverenitását deklarálta és ettől nem riasztotta vissza az a jogpolitikai aggodalom sem, hogy a polgári bíróságnak a büntető ítélettől való függetlenítése esetleg a büntető igazságszolgáltatás tekintélyének elhomályosítására és a hatáskörök összezavarására vezethet.

A be nem avatkozási elv alapján jelentette ki a Kúria azt is, hogy a közigazgatás ú. n. discretionárius döntéseit a rendes bíróság csak akkor vizsgálhatja felül, ha az eljáró közhivatalnokot szándékos, vagy súlyos gondatlanságból

²¹⁾ K. I. 570/1931.

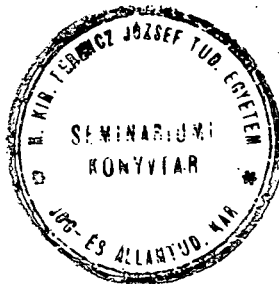
²²⁾ K. I. 6953/1929.

²³⁾ K. I. 5919/1929.

²⁴⁾ K. I. 6395/1929.

²⁵⁾ K. I. 7493/1929.

²⁶⁾ Hb. 30/1932.

származó vétkes kötelességsértés terheli;²⁷⁾ viszont a szerződések törvényes tilalomba ütköző voltát, hatálytalanságát a bíróság a m. kir. belügyminiszterium álláspontjától függetlenül bírálja el.²⁸⁾ Ugyanez volt a vezérlő gondolata az 53. számú polgári jogegységi döntvénynek is, mely a K. T. 263. §-a körül fellángolt vitát vitte végre nyugvópontra. A remekül megindokolt határozatnak egyik döntő érve, hogy az iparrendészeti tilalom a köz-, vagy magánérdekeknek esetleges veszélyeztetését kívánja ugyan megelőzni, de semmi ok sem szól amellett, hogy ha iparrendély nélkül ügyletet kötöttek és ezzel senkit meg nem károsítottak, — az ilyen ügylet általában semmisnek tekintessék. A kir. Kúriának magánjogunk önállósága és függetlensége érdekében kifejtett törekvéseit elismeréssel fogadhatjuk.

A kifejtettekben igyekeztünk felvázolni az elmúlt év judikaturájának főbb irányelveit és tanulságait.

Ifj. Dr. Nagy Dezső.

Az engedményes speciális illetékessége. Ismeretesek azok a szabályok, amelyek egyes intézmények aktív és passzív perei számára speciális illetékességi és hatásköri szabályt, rendszerint a bpesti kir. törvényszék hatáskörét és illetékességét tartalmazzák. Ugyancsak a bpesti kir. törvényszék hatáskörébe és illetékességébe utalják különböző törvényes rendelkezések az Országos Központi Hitelszövetkezet aktív és passzív perei is. Most egy érdekes változatban került a kérdés eldöntése a Kúria elé. Az Országos Központi Hitelszövetkezet ellen a csödtömeggondnok megtámadási pert indít, az OKH, mint engedményes szerezte meg a vonatkozó követelést. A megtámadási perben az OKH pergátló kifogást emel, amelynek mindkét alsó bíróság helyt ad. A felperes azt az álláspontot képviseli, hogy az engedmény útján megszerzett követelésre vonatkozóan a kivételes hatáskör és illetékességi szabály nem érvényesülhet. A Kúria P. VII. 410/931. számú határozatával a felülvizsgálatot elutasítja, mondván, hogy a budapesti kir. törvényszék kompetenciája minden vitás kérdés tekintetében irányadó és így azok a körülmények, hogy az OKH engedmény útján szerezte meg követelését, jelentősége nincs.

Ezt a döntést, noha az engedmény tanából folyóan kétségtelenül bizonyos meggondolások támadnak, végeredményében helyesnek kell elfogadni. Igaz ugyan, hogy az engedményes közbelépése, illetve az engedményügylétnek megkötése az

²⁷⁾ K. IV. 808/1932.

²⁸⁾ K. II. 1134/1930.